

УДК 349.3

ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Орест РАНЕВИЧ,

аспірант кафедри соціального права
Львівського національного університету імені Івана Франка

АНОТАЦІЯ

У статті досліджуються питання реалізації конституційного права людини і громадянина на пенсійне забезпечення за законодавством України. Висвітлено поняття, засоби та види пенсійного забезпечення як невід'ємної складової частини соціального забезпечення населення. Проаналізовано нормативно-правові акти, покликані сприяти реалізації права на пенсійне забезпечення. Встановлено особливості й окреслено проблеми законодавчого регулювання правовідносин пенсійного забезпечення деяких категорій громадян.

Ключові слова: пенсійне забезпечення, пенсія, соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальне право.

TO THE QUESTION OF THE IMPLEMENTATION OF THE CONSTITUTIONAL RIGHT TO PENSION PROVISION IN UKRAINE

Orest RANEVYCH,

Postgraduate Student at the Department of Social Law
of Ivan Franko National University of Lviv

SUMMARY

Some questions of realization of constitutional right of the person and citizen to pensions under the legislation of Ukraine are investigated in the article. The concept, means and types of provision of pensions as the integral component of a social security of the population are highlighted. The normative legal acts aimed at promoting the implementation of the right to pension provision are analysed. It is also established features and outlined problems of legislative regulation of legal relationship of pension provision of some categories of citizens.

Key words: provision of pensions, pension, social protection, social security, social right.

Постановка проблеми. Право на пенсійне забезпечення належить до комплексу соціальних прав людини, які забезпечують її існування після втрати нею працездатності. Це право покликане створити умови матеріального забезпечення особи шляхом періодичних виплат певної грошової суми – пенсії. Беззаперечним залишається те, що реалізація права на пенсійне забезпечення тісно взаємопов'язана із правом на працю, адже трудова діяльність особи враховується у встановленні пенсійного віку, розрахунку розміру суми пенсії або ж для з'ясування інших соціально значимих обставин, із якими пов'язується виникнення у неї цього права. Не менш важливою передумовою реалізації права на пенсійне забезпечення є наявність якісного нормативно-правового забезпечення правовідносин щодо призначення (виплати, зміни, перерахунку) пенсії. Тому проблема реалізації права на пенсійне забезпечення полягає або у відсутності правових норм, які б мали регламентувати порядок його здійснення, або у закріпленні у підзаконних нормативно-правових актах приписів, що через свою недосконалість обмежують чи навіть скасовують реалізацію такого права, чим, очевидно, порушують основоположні конституційні гарантії соціального забезпечення людини.

Актуальність теми дослідження зумовлена важливістю для кожної соціально розвиненої держави права на пенсійне забезпечення своїх громадян і створення гарантій його реалізації, що простежується як в актах міжнародного співробітництва, так і в національному законодавстві. У зв'язку із цим наголошується на важливості й універсальності цього права серед соціальних прав громадян в умовах глобалізації ринку праці, який вже охоплює громадян не однієї, а декількох держав та характеризується посиленням

глобалізаційних процесів серед працездатного населення. Відтак реалізація права на пенсійне забезпечення в національному законодавстві є важливою гарантією призначення (виплати, зміни, перерахунку) громадянам пенсійних виплат.

Стан дослідження. У науковій літературі до питань, що стосуються пенсійного забезпечення в Україні, у різний час зверталися такі науковці, як П.Д. Пилипенко, С.М. Синчук, В.Я. Бурак, Н.Б. Болотіна, С.М. Прилипка, Б.І. Сташків та ін. Однак поза увагою наукових досліджень залишився ряд теоретичних і практичних проблем, які висвітлюються у цій статті.

Мета і завдання статті. Метою статті є з'ясування питань реалізації конституційного права на пенсійне забезпечення як невід'ємної складової частини системи соціального забезпечення, а також встановлення засобів і видів пенсійного забезпечення громадян. До завдань статті варто віднести виявлення особливостей і проблем регулювання правовідносин пенсійного забезпечення, які знайшли своє місце у чинному законодавстві України.

Виклад основного матеріалу. Право на пенсійне забезпечення сформульовано у ст. 46 Основного Закону [1] як вид соціального забезпечення громадян. Це право реалізується у разі настання відповідного соціального ризику, а саме досягнення особою пенсійного віку, настання інвалідності, втрати годувальника та з інших підстав, встановлених законом. Згадана конституційна норма не оперує поняттям «пенсійне забезпечення», яке б повною мірою відображало зміст цього права. Останнє знаходить своє безпосереднє закріплення лише у законах, що ухвалюються в порядку реалізації ст. 92 Конституції України [1].

І, хоч право громадян на пенсійне забезпечення безпосередньо не проголошується у Конституції нашої держави, його зміст можна визначити за допомогою системного аналізу сформульованих у конституційних нормах правових категорій соціального забезпечення та конституційного переліку соціальних ризиків, настання яких зумовлює призначення і виплату пенсій. Іншими словами, в межах правовідносин соціального забезпечення людини і громадянина виникають правовідносини пенсійного забезпечення.

Передусім, правовідносини пенсійного забезпечення виникають на підставі норм права, якими встановлюються підстави, умови та порядок виплати пенсій, а також функціонування системи пенсійного забезпечення. Поза правом цих відносин немає, адже їх зміст набув юридично закріпленої форми та виключно законами України визначаються форми і види пенсійного забезпечення. Поза законодавчими приписами пенсійних відносин немає.

Тому пенсійне забезпечення необхідно розглядати як комплекс норм права, що встановлюють підстави, умови та порядок виплати пенсій особам, які зазнали одного із таких соціальних ризиків, із яким пов'язується виникнення права на такий вид соціального забезпечення, включно із правами, обов'язками та відповідальністю суб'єктів, покликаних забезпечити реалізацію цього права.

Основним засобом, за допомогою якого здійснюється пенсійне забезпечення громадян, є грошові виплати (пенсія). І справді, у ч. 3 ст. 46 Конституції України [1] йдеться саме про «пенсію», що вказує на її ключову роль у пенсійному забезпеченні громадян. Вона подається у конституційних нормах як соціальний платіж, що засвідчує суть і призначення пенсійного забезпечення громадян, його мету та завдання.

Незважаючи на наявність у науці права соціального забезпечення різних поглядів на поняття й ознаки пенсії, всі вони відображають її соціальний характер, тобто основне джерело доходу громадян та особливий порядок призначення і виплати зі спеціально створених для цього фондів або з інших джерел, не заборонених законом.

Якщо за своєю правовою природою усі пенсії мають спільні ознаки, то за суб'єктами, підставами й умовами виплати вони поділяються на декілька видів. Наявність того чи іншого виду пенсії у державі встановлюється виключно законами і залежить як від суб'єктів пенсійного забезпечення, так і від їх попередньої трудової діяльності чи інших соціально значимих обставин, що безпосередньо впливають на запровадження певного виду пенсії.

Сьогодні в Україні ухвалено низку нормативно-правових актів, які регулюють правовідносини пенсійного забезпечення громадян. Це, передусім, Закони України: «Про пенсійне забезпечення» [10], «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [4], «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [9], «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» [6], «Про пенсії за особливі заслуги перед Україною» [11], «Про підвищення мінімального розміру пенсії» [13] та ін.

У цих законодавчих актах знаходять своє закріплення такі види пенсій: 1) трудові: за віком (у т. ч. на пільгових умовах); за інвалідністю; у разі втрати годувальника; за вислугу років; 2) страхові трудові пенсії; 3) додаткові пенсії.

Страховими трудовими пенсіями вважаються грошові виплати особам із системи соціального страхування за наявності певних юридично значимих умов. Такими умовами, зокрема, можуть бути: пенсійний вік, страховий стаж та інші обставини соціального характеру (трудове каліцтво, професійне захворювання). Страховими ці пенсії називаються тому, що стосуються осіб, які беруть участь у системі соціального страхування. Якщо особа працює на умовах трудового договору, то відповідні внески сплачуються роботодавцем. Само-

зайняті особи та фізичні особи-підприємці мають право сплачувати їх самостійно.

Водночас трудова діяльність громадян має юридичне значення для встановлення їх пенсійного віку (загального, пільгового), трудового каліцтва або ж професійного захворювання, з настанням яких виникає право на пенсійне забезпечення. Розмір пенсійних виплат переважно залежить від розміру попередньої заробітної плати особи.

Наприклад, у ст. 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» визначено умови призначення трудових пенсій за віком. Так, особи мають право на призначення пенсії за віком після досягнення віку 60 років за наявності страхового стажу не менше 15 років по 31 грудня 2017 р. Починаючи з 01 січня 2018 р., право на призначення пенсії за віком після досягнення віку 60 років мають особи за наявності страхового стажу, який визначається залежно від календарного року виходу на пенсію, зокрема з 01 січня 2018 р. по 31 грудня 2018 р. – не менше 25 років [4].

Не менш важливими є пенсії за віком на пільгових умовах. На призначення таких пенсій мають право незалежно від місця останньої роботи: а) працівники, зайняті повний робочий день на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими й особливо важкими умовами праці, – за списком № 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджуваним Кабінетом Міністрів України, і за результатами атестації робочих місць – після досягнення 50 років і за наявності стажу роботи не менше 25 років у чоловіків, з них не менше 10 років на зазначених роботах, і не менше 20 років у жінок, з них не менше 7 років 6 місяців на зазначених роботах; б) працівники, зайняті повний робочий день на інших роботах зі шкідливими і важкими умовами праці, – за списком № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджуваним Кабінетом Міністрів України, і за результатами атестації робочих місць – після досягнення 55 років і за наявності стажу роботи не менше 30 років у чоловіків, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначених роботах, і не менше 25 років у жінок, з них не менше 10 років на зазначених роботах, та деякі інші категорії працівників (ст. 13 Закону України «Про пенсійне забезпечення») [10].

Якщо для призначення пенсії за віком обов'язковою є наявність двох умов – досягнення пенсійного віку та стажу роботи, то для призначення пенсій за віком на пільгових умовах необхідним є встановлення додаткових порівняно зі вказаними обставинами (спеціального трудового стажу, умов роботи, режиму роботи і т. д.). Як видається, такі додаткові умови не є рівними для категорій працівників, що мають право на такий вид пенсії, та у деяких випадках позбавляють їх реалізації свого права на призначення пільгової пенсії.

Наприклад, у ст. 13 Закону України «Про пенсійне забезпечення» встановлено, що право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах мають жінки, зайняті протягом повного сезону на вирощуванні, збиранні та післязбиральній обробці тютюну, – після досягнення 55 років і зі стажем зазначеної роботи не менше 20 років [10]. Така категорія працівників, з огляду на законодавчі приписи, може правомірно сподіватися на отримання пільгової пенсії за умови досягнення визначеного віку та наявності стажу роботи. Водночас для працівників, чия робота передбачена Списком № 1 та № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, крім віку та стажу роботи на посадах, передбачених списками, необхідними умовами для призначення пенсії за віком на пільгових умовах є наявність результатів атестації робочих місць.

У свою чергу, проведення атестації робочих місць належить до обов'язків роботодавця (ст. 13 Закону України «Про охорону праці») [8], і не проведення останнім такої атестації юридично позбавляє можливості працівника на подальше призначення пенсії за віком на пільгових умовах. Іншими словами, реалізація права на пільгову пенсію перебуває у взаємо-

зв'язку з добросовісністю попередніх дій роботодавця щодо проведення атестації робочих місць і належного оформлення їх результатів. Коли ж такої атестації не було, працівники не набувають права на пенсію за віком на пільгових умовах, і його реалізація тоді є неможливою.

Варто зауважити, що перелік виробництв, робіт, професій і посад на роботах зі шкідливими і важкими умовами праці встановлюється списками, які затверджуються Кабінетом Міністрів України [5]. Ці списки містять перелік посад, на яких за звичних умов є шкідливі і важкі умови праці. Для прикладу, електрогазозварники, зайняті різанням і ручним зварюванням на напівавтоматичних машинах, зазнаватимуть впливу шкідливого середовища. Проведення чи непроведення атестації не може підтверджувати їх право на пенсію за віком на пільгових умовах, адже зварювання завжди тягне за собою шкідливий вплив на здоров'я працівника.

Беззаперечно, результати атестації робочих місць повинні використовуватися для встановлення факторів і причин виникнення несприятливих умов праці, комплексної оцінки факторів виробничого середовища і характеру праці на відповідність їхніх характеристик стандартам безпеки праці, будівельним та санітарним нормам і правилам, установами ступеня шкідливості й небезпечності праці та її характеру за гігієнічною класифікацією та ін. [14]. Однак їх обов'язкове використання для визначення (підтвердження) права працівників на пільгове пенсійне забезпечення за роботу у шкідливих і особливо важких умовах праці є недоцільним та обмежує реалізацію такого права.

Повертаючись до видів пенсій, які закріплені у національному законодавстві, варто виділити нестрахові трудові пенсії. До них належать ті грошові виплати, які призначаються не у зв'язку із попередньою участю особи у системі соціального страхування, а внаслідок виконання нею публічних чи інших владних трудових функцій. Виплата таких пенсій переважно здійснюється за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів.

Зокрема, правом на призначення нестрахових трудових пенсій наділяються судді, державні службовці, прокурорські працівники, військовослужбовці та інші категорії громадян. Однак, у зв'язку із пенсійною реформою, проведеною в 2017 р., такі пенсії поступово скасовуються, а замість них вказаним особам призначатимуться страхові трудові пенсії. Наприклад, у ст. 90 Закону України «Про державну службу» [2] у безальтернативному порядку закріплено, що пенсійне забезпечення державних службовців здійснюється відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [4]. У Законі залишено деякі перехідні положення для державних службовців, які на день набрання чинності цим Законом займають посади державної служби та мають не менш як 10 років стажу на посадах, віднесених до відповідних категорій посад державних службовців, визначених ст. 25 Закону України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 р. [3] та актами Кабінету Міністрів України. Зокрема, вони мають право на призначення пенсії відповідно до приписів ст. 37 Закону України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 р. [3] у порядку, визначеному для осіб, які мають не менш як 20 років стажу роботи на посадах, віднесених до категорій посад державних службовців.

Подібний безальтернативний підхід до призначення пенсій використовується законодавцем й у Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [7], де у ст. 37 йдеться про те, що пенсійне забезпечення наукових (науково-педагогічних) працівників здійснюється відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [4].

Інший порядок пенсійного забезпечення встановлено для прокурорських працівників. Згідно з ч. 1 ст. 86 Закону України «Про прокуратуру», прокурори наділяються правом на

пенсійне забезпечення за вислугу років незалежно від віку за наявності на день звернення вислуги років, встановленої цим Законом [15]. Така пенсія призначається в розмірі 60% від суми їхньої місячної (чинної) заробітної плати, до якої включаються всі види оплати праці, з якої було сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а до 01 січня 2011 р. – страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, одержуваної перед місяцем звернення за призначенням пенсії. Тобто, пенсія за вислугу років перебуває у взаємозв'язку зі сплаченими внесками на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, що фактично прирівнює її до страхової трудової пенсії.

Ще один підхід до регулювання правовідносин пенсійного забезпечення використано законодавцем і для суддів. У ч. 1 ст. 142 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [17] визначено альтернативні види пенсійного забезпечення судді. Так, суддя, який вийшов у відставку, після досягнення чоловіками віку 62 років, жінками – пенсійного віку, встановленого ст. 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [4], виплачується пенсія на умовах, визначених зазначеним Законом, або, за його вибором, щомісячне довічне грошове утримання. Варто звернути увагу, що здійснювати вибір між пенсією та щомісячним довічним грошовим утриманням має право суддя, який вийшов у відставку. А судді, наприклад, звільнені з посади у зв'язку зі вчиненням істотного дисциплінарного проступку, грубого чи систематичного нехтування своїми обов'язками чи з інших підстав, визначених законом, мають право лише на призначення страхової трудової пенсії, передбаченої Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [4].

На відміну від страхової трудової пенсії, підстави й умови призначення і виплати щомісячного довічного грошового утримання судді у відставці визначаються виключно Законом України «Про судоустрій і статус суддів» [17]. До інших особливостей щомісячного довічного грошового утримання варто віднести те, що воно виплачується в розмірі 50% суддівської винагороди судді, який працює на відповідній посаді, а за кожен повний рік роботи на посаді судді понад 20 років розмір щомісячного довічного грошового утримання збільшується на 2% грошового утримання судді. Також його виплата здійснюється органами Пенсійного фонду України за рахунок коштів Державного бюджету України.

І, нарешті, останнім видом пенсій в Україні є т. зв. додаткові пенсії, які призначаються і виплачуються окремим категоріям громадян додатково до основної державної пенсії, що є гарантією їх соціального захисту. До числа таких пенсій належать ті, що призначаються громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи на умовах та в порядку, визначеному Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» [16].

Таким чином, правове регулювання усіх вищевказаних видів пенсійного забезпечення громадян здійснюється з урахуванням конституційних норм. У ст. 92 Конституції України [1] йдеться про те, що виключно законами України визначаються основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення.

Ця конституційна норма слугує юридичною гарантією здійснення законодавчої регламентації форм і видів пенсійного забезпечення. Інші ж складові частини пенсійного забезпечення можуть визначатися підзаконними нормативно-правовими актами. Однак, з огляду на практику підзаконного нормативно-правового регулювання порядку призначення і виплати громадянам пенсій, постає потреба у розширенні переліку складових частин пенсійного забезпечення, які б закріплювалися виключно законами України.

Наприклад, у постановах Пенсійного фонду України доволі часто містяться приписи, якими обмежується реалізація права особи на пенсійне забезпечення. Подібна практика регулювання правовідносин пенсійного забезпечення зустрічається і в урядових постановах. Зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 103 «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб» [12] змінено, порівняно із правилами, встановленими Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», строки перерахунку і виплати перерахованих пенсій особам, які мають право на такий перерахунок, чим звужено зміст їх права.

У деяких випадках має місце неприйняття уповноваженими на те суб'єктами відповідних актів, з якими пов'язується реалізація права на пенсійне забезпечення. Йдеться про нормативно-правові акти, що покликані встановити механізм реалізації права на призначення (перерахунок) пенсії, виділення (розподіл) коштів на фінансування її виплати та ін. Наприклад, у ч. 20 ст. 86 Закону України «Про прокуратуру» закріплено, що умови та порядок перерахунку призначених пенсій працівникам прокуратури визначаються Кабінетом Міністрів України [15]. Норма подібного змісту містилася й у Законі України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 р [3].

Водночас ефективними конституційними гарантіями користуються судді щодо призначення (перерахунку) щомісячного довічного грошового утримання. З огляду на те, що виключно законами України визначається статус суддів (ст. 92 Конституції України), а матеріальне забезпечення суддів після виходу їх у відставку є складовою частиною їхнього правового статусу, призначення (перерахунок) такого забезпечення визначається виключно Законом України «Про судоустрій і статус суддів» [17].

Висновки. Підсумовуючи вищенаведене, необхідно зазначити, що право на пенсійне забезпечення є важливою конституційно-правовою складовою частиною соціального забезпечення населення в Україні. Під правом на пенсійне забезпечення необхідно розуміти проголошену Конституцією та гарантовану законами України юридичну можливість особи, яка полягає в отриманні (призначенні, зміні, перерахунку) періодичних грошових виплат соціального характеру у розмірі, співмірному з попереднім заробітком (доходом), у разі настання законодавчо визначених випадків (соціальних ризиків). Грошові виплати соціального характеру мають забезпечувати гідне життя особи, а у випадках призначення пенсії без урахування попередньої трудової діяльності – відповідати мінімальним соціальним стандартам у державі.

Реалізація конституційного права на пенсійне забезпечення здійснюється у тісному взаємозв'язку із конституційними нормами, які закріплюють основні правові категорії пенсійного забезпечення людини і громадянина, а також містять перелік соціальних ризиків, із настанням яких виникає право на призначення і виплату пенсії. Також ці норми слугують ефективною юридичною гарантією законодавчої регламентації форм і видів пенсійного забезпечення громадян. З огляду на сучасні тенденції розвитку правовідносин пенсійного забезпечення, постає все більша потреба у розширенні конституційного переліку правовідносин пенсійного забезпечення, які б регламентувалися виключно законами України. А це, у свою чергу, забезпечить збереження змісту й обсягу конституційного права на пенсійне забезпечення у вітчизняному законодавстві та запобігатиме неправомірному його звуженню (скасуванню) на рівні підзаконного нормативно-правового регулювання.

Список використаної літератури:

1. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 4. С. 60. Ст. 43.

3. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 р. № 3723-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 52. Ст. 490.

4. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09 липня 2003 р. № 1058-IV. Офіційний вісник України. 2003. № 33. С. 126. Ст. 1770. Код акта 26150/2003.

5. Про затвердження списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах: Постанова від 24 червня 2016 р. № 461. Урядовий кур'єр. 2016. № 144.

6. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України від 08 липня 2011 р. № 3668-VI. Офіційний вісник України. 2011. № 71. С. 11. Ст. 2667. Код акта 58248/2011.

7. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII. Офіційний вісник України. 2016. № 2. С. 19. Ст. 40. Код акта 80089/2015.

8. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. № 2694-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 49. Ст. 668.

9. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09 квітня 1992 р. № 2262-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 29. Ст. 399.

10. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05 листопада 1991 р. № 1788-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 3. Ст. 10.

11. Про пенсії за особливі заслуги перед Україною: Закон України від 01 червня 2000 р. № 1767-III. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 35. Ст. 289.

12. Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб: Постанова від 21 лютого 2018 р. № 103. Офіційний вісник України. 2018. № 20. С. 21. Ст. 662. Код акта 89299/2018.

13. Про підвищення мінімального розміру пенсії: Закон України від 15 липня 1999 р. № 979-XIV. Офіційний вісник України. 1999. № 31. С. 14. Ст. 1590. Код акта 9556/1999.

14. Про Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці: Постанова від 01 серпня 1992 р. № 442. Зібрання постанов Уряду України. 1992. № 9. Ст. 211.

15. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 2-3. С. 54. Ст. 12.

16. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 28 лютого 1991 р. № 796-XII. Голос України. 27 березня 1991 р.

17. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. С. 7. Ст. 545.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Раневич Орест Юрійович – аспірант кафедри соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Ranevych Orest Yuriiovich – Postgraduate Student at the Department of Social Law of Ivan Franko National University of Lviv

o.ranevych@gmail.com